

Захист комерційної таємниці в Україні

Вступ

1. Комерційна таємниця в Україні
2. Захист комерційної таємниці
3. Організація захисту комерційної таємниці в компанії

В

Захист комерційної інформації в Україні має особливості, зумовлені насамперед специфікою правового регулювання.

На перший погляд, інформаційна безпека в компанії є прерогативою служби безпеки. Проте в Україні заходи, спрямовані на захист комерційної таємниці, повинні бути не тільки ефективними фізично, але й мати чітке регулювання всередині компанії та відповідати нормам українського законодавства.

1. Комерційна таємниця в Україні

Українське законодавство визначає комерційну таємницю як інформацію, яка є секретною, тобто є невідомою та важкодоступною. При цьому:

- інформація, яка належить до комерційної таємниці, не є доступною для тих осіб, які потенційно можуть її використати;
- така інформація має комерційну цінність насамперед тому, що вона не відома третім особам; • така інформація захищається компанією;
- використання такої інформації третіми особами без дозволу або контролю компанії може завдати їй шкоду.

Комерційною таємницею в Україні можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, виробничого й іншого характеру. Зокрема, це інформація, яка містить відомості про фінансові й адміністративні плани розвитку компанії, укладені (заплановані) контракти, клієнтів, контрагентів, нові технічні проекти та методи організації праці та виробництва, розмір торговельної націнки, знижок на закупівлю продукції, обсяг закупівлі та постачання продукції, конфіденційну інформацію про фізичну особу (персональні дані, сімейний стан, стан здоров'я тощо).

Комерційна таємниця може міститися в договорах, контрактах, звітах, аналітичних матеріалах, виписках із бухгалтерських рахунків, специфікаціях та інших документах, що відображають діяльність компанії.

Українське законодавство не встановлює конкретного переліку відомостей, які можуть бути віднесені до комерційної таємниці. Склад й обсяг відомостей, що становлять комерційну таємницю, в Україні визначається самостійно компанією.

Проте Кабінет Міністрів України встановив перелік відомостей, які не можуть

бути віднесені компанією до комерційної таємниці. Зокрема це:

- установчі документи, документи, що дозволяють займатися підприємницькою чи господарською діяльністю та її окремими видами;
- інформація за всіма встановленими формами державної звітності;
- дані, необхідні для перевірки обчислення та сплати податків й інших обов'язкових платежів;
- відомості про чисельність і склад працюючих, їхню заробітну плату в цілому та за професіями й посадами, а також наявність вільних робочих місць;
- документи про сплату податків й обов'язкових платежів;
- інформація про забруднення навколишнього природного середовища, недотримання безпечних умов праці, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю, а також інші порушення законодавства України та розміри заподіяних при цьому збитків;
- документи про платоспроможність;
- відомості про участь посадових осіб підприємства в кооперативах, малих підприємствах, спілках, об'єднаннях й інших організаціях, які займаються підприємницькою діяльністю;
- відомості, що відповідно до чинного законодавства підлягають оголошенню.

Вказаний список є досить архаїчним. Він був прийнятий задовго до прийняття Цивільного кодексу України, який дозволяє встановлювати перелік відомостей, що не становлять комерційну таємницю виключно законом. Тому може здаватися, що на сьогодні до комерційної таємниці можна віднести будь-яку інформацію, яка відповідає вказаним вище критеріям.

Проте судова практика, яка б однозначно давала відповідь на це питання, на сьогодні не склалася, а сам список широко використовується насамперед державними контролюючими органами. Тому більш виваженою позицією буде прийняти до уваги вимог Кабінету Міністрів України при формуванні компанією переліку інформації, що містить комерційну таємницю.

Крім згаданого переліку треба враховувати, що законодавство України також встановлює загальний перелік інформації, доступ до якої не може бути обмеженим. До такої інформації, зокрема, належать відомості:

- про стан довкілля;
- про якість харчових продуктів;
- про аварії, катастрофи та надзвичайні ситуації, стан здоров'я населення тощо.

Варто пам'ятати про ці обмеження при формуванні списку відомостей, які становлять комерційну таємницю компанії, оскільки комерційна таємниця належить до інформації з обмеженим доступом.

В Україні комерційна таємниця є об'єктом інтелектуальної власності. Відповідно, компанія володіє майновими правами інтелектуальної власності на комерційну таємницю, зокрема:

- правом на використання комерційної таємниці;
- виключним правом дозволяти використовувати комерційну таємницю;

- виключним правом перешкоджати неправомірному розголошенню, збиранню чи використанню комерційної таємниці;
- іншими майновими правами інтелектуальної власності, встановленими українським законодавством.

2. Захист комерційної таємниці в Україні

Законодавство про працю України не містить поняття комерційної таємниці. Однак кожен роботодавець зобов'язаний створити умови, щоб недопустити ситуації, коли працівники розголошують комерційну таємницю. Ця позиція також підтримується й судовою практикою.

Питання захисту комерційної таємниці у відносинах з контрагентами також врегульовано достатньо вузько. Майже єдиним інструментом, який потенційно може сприяти захисту комерційної таємниці в договірних відносинах, є звернення до суду з позовом про стягнення штрафних санкцій, передбачених договором за розголошення комерційної таємниці або збитків у вигляді упущеної вигоди та звернення до органів Антимонопольного комітету України. При цьому достатньої судової практики з цього питання в Україні немає.

За розголошення комерційної таємниці законодавство передбачає відповідальність, а саме:

цивільно-правова відповідальність у формі відшкодування збитків

Судова практика в Україні показує, що застосування цього виду відповідальності не є достатньо ефективним. Це пов'язано зі складністю доведення як розміру збитків, так і зв'язку між завданими збитками та діями особи, яка розголосила комерційну таємницю. У позовах про відшкодування упущеної вигоди необхідно також доводити реальність можливості отримання упущеної вигоди.

дисциплінарна відповідальність

Українське трудове законодавство практично не регулює питання відповідальності за розголошення комерційної таємниці. Проте розголошення комерційної таємниці може бути кваліфіковане як порушення трудової дисципліни і тягнути за собою звільнення або догану. Для цього, як показує судова практика, порушення трудової дисципліни має стосуватися лише тих обов'язків, які є складовими трудової функції працівника чи впливають з правил внутрішнього трудового розпорядку.

адміністративна відповідальність

Адміністративне законодавство України передбачає накладення штрафу до 24 000 гривень (600 Євро) за розголошення комерційної таємниці, а також іншої конфіденційної інформації з метою заподіяння шкоди діловій репутації або майну іншого підприємця.

кримінальна відповідальність

Кримінальне законодавство України передбачає накладення штрафу до 4 000 000 гривень (100 000 Євро) з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до 3-х років. Така відповідальність передбачена за умисне розголошення комерційної, банківської таємниці чи професійної таємниці на ринках капіталу та організованих товарних ринках без згоди її власника особою, якій ця таємниця відома у зв'язку з професійною або службовою діяльністю, якщо воно вчинене з корисливих чи інших особистих мотивів і завдало істотної шкоди компанії.

Крім зазначених видів відповідальності компанія в Україні може звернутися за захистом порушених прав на комерційну таємницю до Антимонопольного комітету України в рамках законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

3. Організація захисту комерційної таємниці в компанії

Система захисту комерційної таємниці компанії в Україні повинна бути цілісною та керованою процедурою, яка враховує наступне:

- будь-якому працівникові компанії має бути категорично заборонено розголошувати відомості, які віднесені до комерційної таємниці; встановлення єдиного режиму комерційної таємниці для певної інформації;
- процедури захисту комерційної таємниці повинні бути стандартними та враховувати: ознайомлення всіх працівників з такими процедурами;
- створення та впровадження стандартних процедур реагування на звернення третіх осіб щодо розкриття відомостей, що містять комерційну таємницю (судів, адвокатів, державних органів, поліції тощо);
- своєчасне внесення змін до списку відомостей, які становлять комерційну таємницю.

зміст договорів та інших документів, які укладає або використовує компанія у відносинах з третіми особами, повинен контролюватися на предмет застережень про збереження комерційної таємниці та встановлення відповідальності за її розголошення;

найм і звільнення працівників повинні супроводжуватися оформленням зобов'язань про нерозголошення комерційної таємниці;

у компанії завжди повинні бути докази ознайомлення працівників зі списком відомостей, що складають комерційну таємницю.

З огляду на це, мінімальні заходи, спрямовані на побудову та впровадження системи захисту комерційної таємниці в компанії повинні включати:

- створення та затвердження керівником компанії списку відомостей, які належать до комерційної таємниці; створення та впровадження політик і стандартних процедур, пов'язаних із використанням, збереженням, розкриттям і відповідальністю працівників за неправомірне розповсюдження відомостей, які складають комерційну таємницю компанії;
- зобов'язання про збереження комерційної таємниці до трудових договорів, посадових інструкцій. При цьому важливо, щоб порушення таких зобов'язань кваліфікувалося як порушення трудової дисципліни; положення про захист комерційної таємниці до договорів з контрагентами;

- підписання окремих договорів з працівниками про нерозголошення інформації (non-disclosure agreement);
- визначення процедур контролю за тим, як працівники використовують персональні комп'ютери, внутрішні мережі, Інтернет, знімні носії інформації, принтери.

Базовою процедурою для побудови системи захисту комерційної таємниці в Україні є визначення переліку відомостей, які відносяться до комерційної таємниці в компанії.

Зазначені в такому переліку відомості повинні:

- містити дані, що їх отримала чи створила компанія (серед іншого, в результаті обробки інформації за допомогою технічних засобів);
- бути корисними і використовуватися працівниками для їхньої роботи в компанії та бути необхідними для нормального функціонування компанії;
- бути обмеженими до використання;
- бути пов'язаними передусім із виробничою, управлінською, фінансовою або іншою економічною діяльністю компанії;
- потенційно завдавати шкоди інтересам компанії у результаті їх розголошення;
- відповідати критеріям, що їх встановлює законодавство України.

На практиці формування переліку має враховувати баланс можливих збитків, що настають у результаті розголошення комерційної таємниці, та витрат на її захист.

Для визначення потенційних збитків і негативних наслідків розголошення комерційної таємниці слід оцінювати реальні обставини компанії, наприклад:

- ступінь важливості нерозголошення інформації про порядок отримання прибутку в боротьбі з конкурентом;
- можливість виграшу в часі при створенні конкурентоспроможної продукції або наданні послуг;
- отримання компанією монополії на технологію, що є її власністю;
- імовірність використання інформації конкурентом у разі її поширення.

Кількісні та вартісні показники потенційних збитків повинні визначатися рівнем зниження ефективності у виробничій або фінансовій сфері діяльності компанії, а якісні – ступенем можливості неотримання певних прибутків.

До потенційних негативних наслідків, які потрібно враховувати, можуть належати:

- розрив стосунків або зниження рівня співпраці з діловими партнерами та клієнтами;
- невиконання договірних зобов'язань;
- створення труднощів у постачанні, виробництві та збуті продукції або послуг;
- економічні санкції проти компанії.

Звичайно, встановлення правового режиму збереження комерційної таємниці

www.DLF.ua

в компанії не має змісту, якщо воно не супроводжується фактичним та технічним впровадженням цього режиму. Проте чітка регламентація цих процедур дозволить не тільки впорядкувати такі заходи та зробити їх ефективнішими, але й створити умови для захисту компанії в Україні у випадку витоку відомостей, які становлять комерційну таємницю, недружніх дій конкурентів і неправомірних дій контролюючих органів.